

ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.143(4-672 ЄС)

МАКОГОН Валентина, к. е. н., ст. наук. співробітник Науково-дослідного фінансового інституту КНТЕУ

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА У КРАЇНАХ ЄС

Обґрунтовано необхідність дослідження досвіду зарубіжних країн щодо проведення бюджетної політики. Проаналізовано динаміку та структуру державних доходів та витрат у країнах Євросоюзу. Визначено основні пріоритети бюджетної політики європейських країн.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, бюджетний менеджмент, бюджетна стратегія.

Перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, розширення і поглиблення інтеграції може виявитися успішним лише в тому випадку, якщо буде проходити на тлі стійкого зростання та поліпшення якісних параметрів соціально-економічного розвитку економіки країни. Найважливішою умовою для цього стає модернізація бюджетної політики у кожній з країн і забезпечення її ефективності.

Концептуальні засади бюджетної політики, її вплив на економічне зростання знайшли відображення у працях зарубіжних вчених, зокрема Дж. Б'юкенена і А. Вагнера [1–2]. Питанням управління бюджетним процесом, обліку та контролю за виконанням бюджету присвячені праці таких вітчизняних вчених, як В. Федосов, В. Опарін, І. Запатріна, І. Чугунов, Л. Лисяк [3–6]. Однак нині багато проблем, які доводиться вирішувати зарубіжним країнам у зв'язку з модернізацією бюджетних систем, за своїм характером подібні до тих, що існують в Україні. Саме тому дослідження особливостей проведення бюджетної політики в зарубіжних країнах, зокрема в Європейському Союзі, є актуальними.

Метою статті є узагальнення та систематизація досвіду здійснення бюджетної політики в країнах ЄС.

Значною подією в розвитку економічної теорії стала опублікована в 1936 р. праця Дж. Кейнса "Загальна теорія зайнятості, від-

сотка і грошей", де зокрема зазначено, що ринок не може розглядатись як ідеальний саморегульований механізм, стимулювати його повинна держава, використовуючи для цього бюджетну політику. З метою збільшення обсягів ресурсів, необхідних для зростання приватних капіталовкладень, в рамках бюджетної політики, на думку Дж. Кейнса, необхідна організація державних закупівель товарів і послуг, оскільки приватні інвестиції в умовах депресії різко скорочуються в силу песимістичних поглядів щодо перспектив одержання прибутку. При цьому основним критерієм успіху для проведення бюджетної політики автор вважає збільшення платоспроможного попиту, навіть якщо зовні витрати грошей державою будуть виглядати марними.

У 1960–1970 рр. Дж. Робінсон, П. Сраффа, Н. Калдор та інші науковці намагалися доповнити кейнсіанство ідеями Д. Рікардо щодо забезпечення більш рівномірного перерозподілу доходів, здійснення державою системи заходів, спрямованих на боротьбу з інфляцією. Однак згодом настав період розчарування в кейнсіанській теорії, оскільки запропоновані принципи виявилися недостатньо ефективними, щоб зупинити одночасне посилення інфляції, падіння виробництва і збільшення безробіття.

Криза державного регулювання на основі кейнсіанського вчення зумовила пошуки ефективних методів оздоровлення економіки. Наприкінці 70-х – початку 80-х років ХХ ст. почала розроблятися концепція "економіки пропозиції", яка помітно вплинула на формування економічної політики в США та Англії в роки президентства Р. Рейгана та уряду М. Тетчер. Рекомендації теоретиків "економіки пропозиції" стали одним із джерел "рейганоміки" та "тетчеризму".

Відкидаючи кейнсіанську систему антициклічного регулювання економіки, прихильники концепції "економіки пропозиції" переносять акцент із формування попиту на проблеми пропозиції ресурсів та їх ефективного використання, а також пропонують одночасно активізувати спонукальні мотиви і стимули підприємницької діяльності економічних агентів. Відповідно змінюється характер і зміст рекомендацій у сфері бюджетної політики.

Прихильники концепції "економіки пропозиції" допускають використання регулюючих важелів держави, однак рамки такого втручання значно звужують. Зокрема, на їхню думку, основні проблеми функціонування економічної системи випливають з втручання держави в господарський процес, що порушує стабільність, яка базується на вільному ринку. У результаті послаблюється основний стимул – приватна ініціатива, без якої неможливо досягти успіхів у господарській діяльності. Звідси низький рівень використання ресурсів, їх пропозиції. Розглядаючи проблеми економіки крізь призму пропозиції, зазначають, що тільки ринок може забезпечити економічним агентам

вільний вибір оптимальних господарських рішень, видів діяльності, вибір між споживанням у сьогоденні й майбутньому.

Прихильники концепції "економіки пропозиції" категорично заперечують проти нарощування бюджетних витрат для стабілізації або формування попиту, кваліфікуючи їх як чинник дестабілізації економіки та підштовхування інфляції. Відкидаючи політику бюджетної експансії, вони виступають за збалансований бюджет, оздоровлення фінансів. На відміну від кейнсіанців, вважають, що зростання заощаджень позитивно впливає на економічний процес, виступаючи джерелом нарощування інвестицій та підвищення темпів динамічної рівноваги. Прогресивно зростаючий податок на доходи громадян і підприємств розглядається як перешкода для збільшення заощаджень, отже, і нових вкладень капіталу, нарощування ділової активності, стійкого економічного зростання. Зниження податків і зменшення ступеня прогресивності оподаткування доходів розглядаються як ефективний засіб стимулювання приватної ініціативи, створення сприятливих умов для підтримки ділової активності на основі необмеженого ринкового саморегулювання, розширення інвестицій і забезпечення довгострокового економічного зростання.

Обґрунтовуючи ідею зниження податків, концепція "економіки пропозиції" спирається на "ефект Лаффера", який базується на математичній моделі, що проектує співвідношення і взаємозв'язок державних доходів і податків. За моделлю А. Лаффера, зростання державних доходів відбувається лише до певного рівня податкових ставок. Потім процес сповільнюється, а при досягненні критичної позначки починає знижуватися. Якщо податки поглинають весь прибуток, то відбудеться зниження темпів зростання виробництва, що спричинить різке скорочення надходжень податків до бюджету.

Основна проблема, яку не змогли вирішити прихильники концепції "економіки пропозиції", – це збалансованість бюджетної системи. У 90-х роках минулого століття активізувався пошук ефективних методів регулювання економіки.

Вагомим кроком для збалансування бюджетної системи в європейських країнах стало підписання 7 лютого 1992 р. Маастрихтського договору. Згідно з його нормами країни-члени ЄС внесли значні зміни у механізм бюджетного регулювання, що сприяло підвищенню рівня збалансованості бюджетної системи країн та значному скороченню дефіциту державного бюджету, особливо в 1994–1997 роках. Маастрихтським договором передбачено, що в державах-членах, які погодилися перейти до єдиної валюти, рівень дефіциту державного бюджету не повинен перевищувати 3 %, а загальний державний борг – 60 % валового внутрішнього продукту [7]. У процесі контролю за розвитком бюджетної системи та дотриманням бюджетної дисципліни у цих країнах Комісія Євросоюзу зауважувала на критерії співвідношення дефіциту державного бюджету з державними капітальними витратами.

Основним завданням економічної політики держав-членів Європейського Союзу в 90-х роках визначено стимулювання інновацій, підтримку становлення інформаційного суспільства і створення сприятливого для ініціативи і розвитку малого та середнього бізнесу середовища. Серед основних пріоритетів фінансової політики слід виокремити: стримування збільшення державних витрат; зменшення податкового навантаження; перенаправлення державних витрат на інвестиції в інфраструктуру; розвиток людського капіталу; підвищення ефективності державних послуг; забезпечення заходів для того, щоб скорочення загального податкового тягаря не створювало передумов для зростання дефіциту державного бюджету.

У 1996 р. держави-члени ЄС, крім Німеччини, домоглися прогресу в скороченні дефіциту бюджету з 5.0 % у ВВП у 1995 р. до 4.3 %. Фінляндії і Нідерландам вдалося скоротити дефіцит до рівня нижче 3 % у ВВП. Однак у 1996 р. відновилась тенденція до зростання боргів: середній показник збільшився із 71.2 % у 1995 р. до 73.5 %. Найвищі показники спостерігаються в Німеччині, Іспанії, Франції, Австрії та Великій Британії. Частка державних витрат у ВВП зросла в Данії, Франції та Італії, а податкове навантаження збільшилося в Данії, Іспанії, Франції, Італії, Австрії, Португалії, Фінляндії та Швеції.

Із метою подальшого підвищення бюджетної дисципліни та забезпечення ефективності бюджетно-податкової політики у 1997 р. підписаний Пакт стабільності і зростання (*дали* – Пакт), заснований на 99 і 104 статтях Маастрихтського договору (з поправками, прийнятими в 1993 р.) і пов'язаних із ними рішеннями [7].

Відповідно до Пакту переважна більшість держав-членів ЄС запровадили заходи щодо скорочення бюджетного дефіциту до 3 % ВВП або менше. Зазначеного рівня у 1997 р. вдалось досягти Люксембургу, Данії, Ірландії, Нідерландам та Фінляндії, в інших країнах цей показник значно наблизився до визначеного еталону.

Основними завданнями бюджетної політики на 1998 р. визначено: зменшення державних витрат; зниження загального податкового навантаження з метою сприяння позитивній економічній динаміці; забезпечення умов, при яких зниження податків не повинно уповільнювати темпи скорочення дефіциту у випадках, коли показник дефіциту держбюджету або державного боргу у ВВП високий; забезпечення зростання обсягів інвестицій в основний капітал та розвиток людського капіталу.

У розрізі країн до основних завдань бюджетної політики на 1998 р. віднесено: Бельгії забезпечити досягнення у середньостроковій перспективі профіциту бюджету в розмірі 6 % від ВВП; у Німеччині, Франції, Ірландії, Італії, Нідерландах, Португалії активізувати важелі бюджетного регулювання з метою зниження коефіцієнту заборгованості; Іспанії прискорити досягнення співвідношення між

доходами та витратами бюджету на рівні, близькому до балансу або профіцитного; Люксембургу зберегти профіцит бюджету поряд із дуже низьким рівнем боргу; Австрія має продовжувати свої зусилля консолідації для досягнення середньострокової мети бюджетної політики, спрямованої на досягнення балансу між доходами та витратами, і забезпечити зменшення коефіцієнту заборгованості; Фінляндії забезпечити бюджетний профіцит у середньостроковій перспективі, незважаючи на зниження надходжень від податку на прибуток; Данії забезпечити профіцит бюджету в найближчі роки та зниження коефіцієнту заборгованості; Швеція повинна підвищити ефективність інструментів бюджетного регулювання у сфері видатків з метою підтримки профіциту.

Введення євро з 1 січня 1999 р. знаменувало собою значне досягнення у процесі європейської інтеграції. Водночас перед Європейським Союзом постали нові завдання у сфері бюджетної політики.

Визначено, що політичні заходи, які сприяють зростанню зайнятості та стабільності в зоні євро, повинні містити зобов'язання щодо бюджетної політики. Прогрес, досягнутий у бюджетній консолідації, має створити необхідні можливості для зменшення вразливості бюджету і допомогти країнам у підготовці до довгострокових бюджетних проблем, пов'язаних зі старінням населення. Країни ЄС у зв'язку з цим повинні покращувати свої бюджетні позиції шляхом обмеження державних витрат, а не через збільшення податків; забезпечити ефективність державних фінансів, зокрема знизити загальне податкове навантаження і зміцнити податкову координацію на рівні країн Європейського Союзу.

У 2003 р. вперше на рівні країн ЄС визначено, що весь бюджетний процес буде заснований на методології розробки, ухвалення і виконання бюджету, яка припускає перехід до середньострокового бюджетного планування. Цей метод надав можливість для розробки і виконання бюджетних програм, що виходять за рамки року, а також припустив планування витрат на основі розділення діючих зобов'язань, що приймаються. Таким чином, на початку трирічного планування витратна частина бюджетів визначалась відповідно до прийнятих раніше зобов'язань. Додаткові засоби, що виникали у міру просування усередині трирічного циклу, спрямовувалися на фінансування нових зобов'язань відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Із метою забезпечення чіткого, змістовного законодавчого визначення бюджетного процесу, починаючи з 2003 р., передбачено складання перспективних фінансових планів; забезпечення ефективності механізмів середньострокового соціально-економічного розвитку

муніципальних утворень; розгляд та обґрунтування можливостей оновлення на державному рівні нормативної бази щодо прогнозування показників і розробки програм соціально-економічного розвитку регіонів. У жовтні 2008 р. у зв'язку з фінансово-економічною рецесією Комісією ЄС прийнято рішення про пом'якшення фінансових вимог, визначених Пактом. При цьому основна ціль середньострокових стабілізаційних програм все ж таки полягає в приведенні основних показників у відповідність до встановлених у Пакті.

У 2008–2009 рр. в Єврозоні спостерігається значне зростання дефіциту держбюджету та державного боргу у % до ВВП (табл. 1) [7].

Таблиця 1

ВВП, державні витрати, доходи та борг країн Єврозони у 2001–2009 рр.

Показник	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ВВП, млрд євро	6896	7247	7456	7748	7999	8562	9020	9248	8958
Дефіцит(-)/профіцит(+), % до ВВП	-1.9	-2.6	-3.1	-2.8	-2.4	-1.4	-0.7	-2.0	-6.3
Державні витрати, % до ВВП	48.1	47.7	48.2	47.6	47.5	46.7	46.0	46.9	50.8
Державні доходи, % до ВВП	46.2	45.1	45.1	44.8	45.1	45.3	45.3	44.9	44.5
Державний борг, % до ВВП	69.3	68.2	69.3	69.8	70.8	68.5	66.2	69.8	79.2

Динаміка частки доходів у загальному обсязі впродовж 2007–2009 рр. у країнах ЄС свідчить, що найбільше середнє значення цього показника за наведений період становлять податкові надходження (56.55 %), а щодо видатків – соціальні пріоритети (45.8) та оплата праці (21.5) (табл. 2) [7].

Незважаючи на всі заходи, спрямовані на досягнення норм Пакту, у країнах Єврозони спостерігаються відмінності у структурі державних доходів та витрат. При цьому за досліджуваний період частка перерозподілу ВВП через бюджет становить понад 44 % та коливається у досить широкому діапазоні. Найбільший показник серед країн Єврозони у 2009 р. спостерігається у Фінляндії – 53.3 %, найменший у Словаччині – 33.6 %.

**Частка державних витрат і доходів у ВВП
країн Євросони у 2007–2009 рр., %**

Показник	2007	2008	2009
Доходи			
Податки, у тому числі:	26.2	25.4	24.5
непрямі податки	13.5	13.0	12.8
прямі податки	12.4	12.2	11.4
податки на капітал	0.3	0.3	0.4
Відрахування на соціальне страхування	15.1	15.3	15.7
Податки з продажу	2.1	2.1	2.3
Капітальні доходи	0.2	0.1	0.1
Інші поточні доходи	1.8	1.9	1.9
Усього	45.4	44.8	44.5
Видатки			
Проміжне споживання	5.0	5.1	5.6
Оплата праці	10.0	10.1	10.8
Погашення відсотків	3.0	3.0	2.8
Субсидії	1.2	1.2	1.4
Соціальні пріоритети	21.0	21.4	23.5
Інші поточні витрати	2.1	2.2	2.5
Капітальні трансферти із заборгованості	1.2	1.2	1.4
Капітальні вкладення	2.6	2.6	2.8
Усього	46.1	46.8	50.8

У 2009 р. частка податкових надходжень в Австрії, Бельгії, Італії, Кіпрі, Люксембурзі, Мальті, Фінляндії, Франції перевищила 25 %. У Бельгії, Іспанії, Італії, Люксембурзі, Фінляндії серед податкових джерел переважають прямі податки. Понад 15 % у структурі державних доходів припадає на відрахування на соціальне страхування в таких країнах, як Австрія, Бельгія, Німеччина, Словенія, Франція (табл. 3) [7]. Щодо структури державних витрат, то в Австрії, Бельгії, Німеччині, Франції на соціальні пріоритети припадає понад 25 %, тоді як в Ірландії, Іспанії, Кіпрі, Мальті, Словаччині, Словенії, Естонії менше 15 % (табл. 4) [7].

Попри відмінності щодо структури державних доходів і витрат, у країнах Євросони спостерігається зменшення середнього відхилення за всіма показниками, що дозволяє зробити висновок про те, що процес бюджетної конвергенції значно впливає на податкову політику.

Рівень державного боргу протягом 2001–2009 рр. все ще перевищує встановлений Пактом показник. Зокрема серед країн Євросони у 2009 р. лише в Іспанії, Кіпрі, Люксембурзі, Словаччині, Словенії, Фінляндії, Естонії державний борг не перевищував 60 % ВВП.

Таблиця 3

Частка державних доходів у ВВП країн Єврозони у 2007–2009 рр., %

Країни	Податки									Відрахування на соціальне страхування			Податки з продажу			Інші поточні доходи			Капітальні доходи		
	непрямі			прямі			на капітал														
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Австрія	14.03	14.10	14.73	13.43	13.96	12.80	0.06	0.05	0.05	15.79	15.86	16.64	1.87	1.85	1.91	2.58	2.36	2.60	0.16	0.07	0.06
Бельгія	12.73	12.52	12.55	16.26	16.52	15.20	0.66	0.69	0.66	15.71	16.14	16.80	1.62	1.69	1.80	1.04	1.20	1.07	0.05	0.05	0.05
Німеччина	12.56	12.51	12.70	11.14	11.27	10.84	0.17	0.19	0.19	16.45	16.43	17.10	1.92	1.90	2.03	1.34	1.34	1.40	0.23	0.22	0.21
Греція	12.46	12.14	11.10	8.00	7.89	8.21	0.15	0.25	0.21	13.28	13.46	13.10	1.74	1.80	1.72	1.95	2.33	2.36	2.25	1.81	1.12
Ірландія	13.32	12.39	11.30	12.67	11.48	10.70	0.21	0.19	0.16	6.48	7.00	7.20	1.59	1.68	2.23	1.20	1.72	1.75	1.34	0.96	1.18
Іспанія	11.72	9.93	8.69	12.89	10.81	9.58	0.51	0.45	0.40	12.98	13.15	13.31	1.28	1.29	1.30	1.75	1.74	1.84	-0.04	-0.23	-0.46
Італія	14.69	13.78	13.61	15.08	15.29	14.64	0.02	0.03	0.81	13.28	13.77	14.14	1.21	1.23	1.26	1.82	1.86	1.92	0.27	0.21	0.25
Кіпр	19.37	18.33	15.08	13.74	12.84	11.18	0.02	0.01	0.01	7.53	7.71	8.64	3.08	2.73	2.31	1.76	1.74	2.45	0.05	0.05	0.11
Люксембург	12.43	11.72	11.73	13.04	13.29	13.91	0.13	0.13	0.14	10.69	10.86	12.08	1.78	1.77	1.95	1.73	2.00	1.57	0.07	0.09	0.08
Мальта	14.64	14.45	14.14	13.25	12.94	13.83	0.29	0.26	0.24	7.26	7.52	7.57	1.99	2.65	1.98	1.72	1.67	1.53	1.00	0.54	0.87
Нідерланди	12.45	12.15	11.86	11.88	11.62	11.83	0.33	0.30	0.32	14.25	15.18	14.58	3.40	3.41	3.67	3.08	3.88	3.67	0.04	0.04	0.03
Португалія	14.54	14.11	12.71	9.53	9.70	9.05	0.01	0.00	0.01	11.63	11.64	11.93	2.28	2.28	2.28	2.29	2.01	2.15	0.67	0.86	0.68
Словаччина	11.04	10.49	10.32	6.16	6.37	5.51	-	-	-	11.84	12.16	12.82	1.23	1.08	1.20	2.06	2.74	3.45	0.19	0.03	0.28
Словенія	14.51	14.01	14.12	9.16	8.90	8.35	0.03	0.03	0.03	13.93	14.28	15.23	2.61	2.67	2.80	1.80	2.24	2.32	0.39	0.23	0.36
Фінляндія	13.04	12.94	13.54	17.55	17.50	16.24	0.26	0.35	0.26	12.03	12.22	12.97	4.80	5.20	5.81	4.67	5.16	4.36	0.10	0.14	0.11
Франція	15.06	14.82	14.93	11.43	11.47	9.79	0.47	0.41	0.39	17.93	17.95	18.45	3.14	3.17	3.32	1.71	1.83	1.76	-0.17	-0.18	-0.23
Естонія	13.34	12.09	14.88	7.56	7.93	7.54	-	-	-	10.74	11.87	13.29	2.10	2.26	2.52	2.44	2.43	3.63	0.76	0.43	1.54

Таблиця 4

Частка державних витрат у ВВП країн Єврозони у 2007–2009 рр., %

Країни	Проміжне споживання			Оплата праці			Погашення відсотків			Субсидії			Соціальні пріоритети			Інші поточні витрати			Капітальні трансферти із заборгованості			Капітальні вкладення		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Австрія	4.26	4.53	4.66	9.11	9.17	9.91	2.86	2.61	2.72	3.28	3.49	3.75	23.34	23.52	25.54	2.41	2.48	2.74	2.15	1.95	1.88	1.06	1.03	1.12
Бельгія	3.59	3.71	3.94	11.74	12.07	12.76	3.88	3.84	3.70	1.93	2.11	2.21	22.36	23.35	25.43	2.13	2.26	2.59	1.20	1.15	1.70	1.64	1.72	1.88
Німеччина	4.11	4.22	4.64	6.92	6.88	7.41	2.77	2.69	2.59	1.12	1.12	1.31	24.56	24.45	26.70	1.50	1.63	1.89	1.22	1.33	1.37	1.35	1.43	1.58
Греція	6.34	6.13	7.11	11.64	12.14	13.51	4.73	5.01	5.28	0.13	0.13	0.15	17.56	19.09	20.85	1.70	1.75	1.75	0.88	1.61	1.02	3.51	3.37	3.50
Ірландія	5.07	5.54	5.85	10.04	11.30	12.35	1.05	1.38	2.16	0.46	0.52	0.53	12.11	14.40	17.37	2.32	2.53	2.68	1.05	1.73	3.24	4.68	5.32	4.73
Іспанія	5.26	5.53	5.76	10.24	10.88	11.88	1.61	1.59	1.77	1.07	1.11	1.13	14.08	15.10	17.47	1.49	1.68	1.91	1.35	1.36	1.34	4.08	4.05	4.54
Італія	5.24	5.50	6.10	10.61	10.83	11.28	4.97	5.15	4.62	0.96	0.96	0.99	19.81	20.41	22.08	2.23	2.28	2.48	1.73	1.52	1.88	2.32	2.20	2.45
Кіпр	5.04	5.26	5.62	14.23	14.04	15.60	3.02	2.80	2.54	0.41	0.40	0.19	11.51	12.03	13.28	4.29	4.47	3.51	0.82	0.54	0.94	2.85	2.94	4.07
Люксембург	2.95	3.18	3.63	7.08	7.08	7.97	0.24	0.32	0.37	1.50	1.47	1.60	17.31	17.91	20.63	2.54	2.61	0.41	1.34	1.12	1.42	3.21	3.17	3.52
Мальта	5.35	6.72	6.17	12.90	14.48	14.45	3.30	3.27	3.18	2.04	2.18	1.10	13.12	13.20	14.07	1.70	1.65	1.88	0.78	0.84	1.01	3.21	2.47	2.05
Нідерланди	7.16	7.39	8.34	9.14	9.15	9.99	2.20	2.21	2.19	1.25	1.21	1.50	20.08	20.22	22.55	1.83	1.86	1.54	0.60	0.71	1.31	3.00	3.29	3.93
Португалія	4.18	4.30	4.64	12.01	11.80	12.32	2.85	2.96	2.82	0.84	0.73	0.84	18.54	19.07	21.53	2.31	2.27	2.43	0.66	1.17	1.11	2.39	1.32	2.47
Словаччина	4.58	4.53	5.37	6.79	6.94	7.85	1.38	1.24	1.44	1.20	1.67	1.64	16.05	16.05	18.91	1.62	1.44	1.83	0.96	1.37	2.21	1.73	1.71	2.27
Словенія	5.61	6.02	6.53	10.53	11.02	12.43	1.28	1.10	1.37	1.59	1.57	1.87	16.28	16.60	18.82	1.99	2.09	2.12	0.85	1.21	1.21	4.29	4.52	4.67
Фінляндія	9.07	9.83	11.03	12.93	13.36	14.85	1.47	1.46	1.41	1.29	1.34	1.45	17.25	17.77	20.88	2.51	2.72	3.10	0.33	0.37	0.45	2.39	2.51	2.84
Франція	4.96	4.96	5.44	12.75	12.69	13.34	2.69	2.88	2.39	1.46	1.41	1.67	23.07	23.33	25.12	3.23	3.36	3.72	0.71	0.77	0.79	3.45	3.41	3.53
Естонія	6.29	7.07	7.67	9.65	11.36	12.79	0.17	0.23	0.32	0.87	1.00	0.99	10.01	12.22	15.93	1.57	1.52	1.92	0.94	1.18	0.72	4.91	5.28	4.81

Необхідно відзначити, що використання бюджетної політики як ефективного інструменту забезпечення соціально-економічного розвитку ускладнює циклічна асиметрія, яка посилюється через зміни економічної кон'юнктури. У зв'язку з цим важливим завданням у сфері бюджетної політики залишається гармонізація бюджетних систем, зокрема щодо структури доходів і витрат. У цілому на даному етапі специфіка європейської моделі бюджетної політики визначається значною роллю глибоких інтеграційних процесів у забезпеченні розвитку Євросоюзу.

Таким чином, створення Європейського Союзу дозволило країнам скоординувати проведення бюджетної політики, спрямованої на забезпечення соціально-економічного розвитку країн. Механізм координації бюджетної політики в рамках ЄС полягає у застосуванні певних нормативів, зокрема процентного показника величини бюджетного дефіциту та державного боргу до ВВП; систем контролю і санкцій за порушення встановлених нормативів; зобов'язань щодо розробки програм стабільності та програм конвергенції із зазначенням прогнозних значень бюджетних показників.

Особливості регулювання бюджетної сфери у країнах ЄС полягають у використанні середньострокового бюджетного планування державних витрат, бюджетного дефіциту, обсягу державного боргу. Однак через значні коливання економічної кон'юнктури виникають труднощі щодо здійснення ефективної бюджетної політики. Нині основними завданнями бюджетної політики у країнах ЄС є недопущення понаднормативних розмірів дефіциту та боргу з одночасним стимулюванням інноваційних процесів, що вимагає централізованого бюджетного менеджменту за рахунок об'єднаної частини бюджетних ресурсів країн ЄС. Зазначене, за прогнозами експертів, дозволить вивести країни Євросоюзу зі стану рецесії.

За період із 2007 по 2009 р. у країнах Євросоюзу при збільшенні питомої ваги державних доходів у ВВП на один відсотковий пункт ВВП зростає на 10.5 відсоткових пунктів; при збільшенні питомої ваги державних видатків у ВВП на один відсотковий пункт ВВП зменшується на 1.7 відсоткових пунктів, тоді як в Україні відповідно на 10.1 та 9.6 відсоткові пункти. Таким чином, нагальною потребою для України є стримування зростання державних витрат і перегляд їхньої структури.

Використання досвіду зарубіжних країн щодо бюджетної політики з урахуванням зовнішньої економічної кон'юнктури є важливим для України. Накопичений досвід надасть можливість для подальшої стабілізації державних фінансів, забезпечення економічного зростання та розбудови конкурентоспроможної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Б'юкенен Дж. Суспільні фінанси і суспільний вибір – два протилежні бачення держави / Б'юкенен Джеймс М., Масгрейв Річард А.; [пер. з англ. А. Ю. Іщенко]. — К.: Вид. дім "Києво-Могилянська Академія", 2004. — 176 с. — (Актуальні світові дискусії).

2. Вагнер А. Теория финансов / А. Вагнер. — Л. : Петроком, 1993. — 231 с.
3. *Бюджетний менеджмент* / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.] ; за заг. ред. В. Федосова. — К. : КНЕУ, 2004. — 864 с.
4. *Запатріна І. В.* Бюджетний механізм економічного зростання : монографія / І. В. Запатріна. — К. : Ін-т соц.-екон. стратегій, 2007. — 528 с.
5. *Чугунов І. Я.* Інституційна архітектоніка бюджетної системи / І. Я. Чугунов // *Фінанси України*. — 2008. — № 11. — С. 3–10.
6. *Лисяк Л.В.* Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л. В. Лисяк. — К. : ДННУ АФУ, 2009. — 600 с.
7. *Офіційне бюро статистики Європейського Союзу* // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2011.

Макогон В. Бюджетная политика в странах ЕС. Обоснована необходимость исследования опыта зарубежных стран по проведению бюджетной политики. Проанализирована динамика и структура государственных доходов и расходов в странах Евросоюза. Определены основные приоритеты бюджетной политики европейских стран.

Makogon V. Fiscal policy in the EU countries. The necessity of the research of foreign countries experience in conducting fiscal policy is justified. The dynamics and structure of government revenues and expenditures in Euro zone are analyzed. Main priorities of fiscal policy of the European countries are specified.